01/01/2021

Ο ουρανοφάντωρ

/ Γνώμες

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Μάνης κ. Χρυσοστόμου Γ’

Οὐρανοφάντωρ εἶναι ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἐκπέμπει λάμψη, φῶς, πού φθάνει ὡς τόν οὐρανό, ἀλλά ἀκόμη καί ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἔρχεται καί μᾶς ἀποκαλύπτει τά μυστήρια τοῦ οὐρανοῦ. Μ’ αὐτή, λοιπόν, τήν προσωνυμία ἀπεκλήθη ὁ Μέγας Βασίλειος, τοῦ ὁποίου τήν μνήμη ἑορτάζουμε τήν 1η Ἰανουαρίου.

Τῷ ὄντι, ὁ Μ. Βασίλειος ὑπῆρξε ἐκ τῶν ἐπιφανῶν θεοφόρων ἁγίων καί σοφῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας κατά τόν 4ο μ.Χ. αἰῶνα, ἀλλά ὡστόσο ἀνήκει στήν οἰκουμένη, γιατί κατέστη οἰκουμενικός διδάσκαλος καί καύχημα τῆς Ἐκκλησίας καί στή Δύση ἀνακηρύχθηκε ὡς ὁ Doctor Ecclesiae. Εἶναι ἐκεῖνος, «ὁ θεσπέσιος», ὡς τόν ἀποκαλεῖ ὁ Μ. Φώτιος, ὁ ὁποῖος κατ’ ἄριστον βαθμόν συνεδύασε τόν «θεωρητικόν» βίον, μέ τόν πρακτικόν, ἔνωσε ἁρμονικά θύραθεν καί χριστιανική παιδεία, φιλοσοφική διανόηση καί θεολογική ἀκρίβεια, συγγραφή καί συνειδητή χριστιανική βιοτή, πίστη στό Θεό καί ἀγάπη πρός τόν πλησίον μέ ἔργα

φιλανθρωπίας.

Δύο, πολύ χαρακτηριστικά, τροπάρια τοῦ Ὄρθρου τῆς ἑορτῆς του συμπτύσσουν τό ὑψηλό φρόνημα καί τό πρακτικό μυαλό τοῦ Ἁγίου. Τό πρῶτον: «Ὅλος ἱερωμένος Θεῷ, καὶ ὁλοτρόπως ἐκ παιδὸς ἀνακείμενος, σοφίας τῆς ὑπερσόφου, καταυγασθεὶς ταῖς αὐγαῖς, τὴν τῶν ὄντων γνῶσιν διετράνωσας˙ λαμπρῶς ἐξηγούμενος, καὶ σοφῶς διηγούμενος, τὴν ἐν τοῖς οὖσιν, εὐταξίαν ποιούμενος, ἐπιγνώσεως, θειοτέρας ὑπόθεσιν.». Καί τό δεύτερον: «Πατὴρ ὀρφανῶν, καὶ χηρῶν προασπιστής καὶ πλοῦτος πένησι, τῶν ἀσθενούντων ἡ παράκλησις, καὶ τῶν ἐν πλούτῳ κυβέρνησις, γήρως βακτηρία ἐδείχθης, παιδαγωγία νεότητος καὶ μοναζόντων ἀρετῆς, κανὼν Βασίλειε».

*

Ἀδρομερῶς, ἡ πολιτεία του, κινήθηκε μεταξύ τῶν συγκεκριμένων θεμάτων καί προβλημάτων τῆς ἐποχῆς του καί τῆς κατά πάντα ἐφαρμογῆς τοῦ θείου θελήματος. Γεννημένος τό 329 μ.Χ. στήν Καισάρεια τῆς Καππαδοκίας ἀπό ἀρχοντική χριστιανική οἰκογένεια, ἔλαβε μόρφωση κατ’ ἀρχήν στίς σχολές τῆς γενέτειράς του καί ἀργότερα στήν Κων/λη ἔχοντας μάλιστα ὡς διδάσκαλο τόν περίφημο εἰδωλολάτρη, τόν Λιβάνιο, ὁ ὁποῖος καί ἐκτιμοῦσε βαθύτατα τόν Βασίλειο. Κάποια ἡμέρα, ὁ διδάσκαλος, ὅταν διάβασε μιά ἐπιστολή τοῦ μαθητοῦ του, φώναξε γεμᾶτος χαρά: «Νενικήμεθα!» «Καί τίνα σύ νενίκησαι νίκην καί πῶς οὐκ ἀλγεῖς νενικημένος;» τόν ρωτοῦν. Ἀπό ποιόν δηλαδή ἐσύ νικήθηκες καί πῶς δέν θλίβεσαι πού νικήθηκες; Τότε ἐκεῖνος τούς ἀπάντησε: «Ἐν κάλλει ἐπιστολῶν ἥττημαι. Βασίλειος δέ κεκράτηκε. Φίλος δέ ὁ ἀνήρ καί διά τοῦτο εὐφραίνομαι». Ὁ Μ. Βασίλειος, πράγματι, ὑπερέβαλε τούς συγχρόνους του «ἐν λόγοις καί ἐν τῇ σοφίᾳ». Ἀργότερα σπουδάζει στάς κλεινάς Ἀθήνας, τήν φιλοσοφία, τήν ρητορική, τά νομικά, τά μαθηματικά, τήν ἀστρονομία, τήν ἰατρική. Κατέστη τρόπον τινα «πανεπιστήμων». Μάλιστα, ὑπῆρξε συμμαθητής τοῦ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου καί αὐτοῦ τοῦ Ἰουλιανοῦ τοῦ Παραβάτου. Γενόμενος ὅμως ἐγκρατής τῆς «ἀληθοῦς φιλοσοφίας» ἀπεσύρθη στό ἡσυχαστήριο τοῦ Πόντου, ὅπου διά τῆς πράξεως ἀνέβηκε στή «θεωρία τῶν ὄντων». «Οὐρανοφάντωρ» καί ἐδῶ.

Ἀργότερα, τό 370 κληθείς ἀπό τήν Ἐκκλησία, τιμήθηκε μέ τό ἀξίωμα τῆς Ἀρχιερωσύνης, γενόμενος Ἐπίσκοπος Καισαρείας. Ὅλη τήν γνώση του, ὅλο του τό ἀγωνιστικό φρόνημα, τά διέθεσε πρός δόξαν Κυρίου καί τήν εὔκλειαν τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ Μ. Βασίλειος ἐπετέλεσε ἕνα θαυμαστό ποιμαντορικό ἔργο καί φανέρωσε στήν πράξη ὅλα τά σπάνια πνευματικά του χαρίσματα. Ἑρμήνευσε τήν Ἁγία Γραφή, θεολόγησε περί τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, κατετρόπωσε τίς αἱρέσεις, δίδαξε τόν λαό τοῦ Θεοῦ, ρύθμισε τά ἤθη τῆς κοινωνίας, διεμόρφωσε πρῶτος αὐτός τό ἀσκητικό πολίτευμα τῶν μοναχῶν, ἀπασχολήθηκε μέ τίς ὑλικές ἀνάγκες

τῶν συνανθρώπων του, ἵδρυσε τήν περίφημη, ὡς ὀνομάστηκε ἀργότερα, «Βασιλειάδα», σωστή Ἀκρόπολη Ἀγάπης, συνέγραψε πραγματεῖες καί ποιμαντικές ἐπιστολές γιά νά ἰσχύει τό λεχθέν: «Ζῇ Βασίλειος καί θανών ἐν Κυρίῳ, ζῇ καί παρ' ἡμῖν ὡς λαλῶν ἐκ τῶν βίβλων».

Ὡστόσο ἀπό τό πολύμορφο ποιμαντορικό καί συγγραφικό ἔργο του, ἀξίζει νά μείνουμε σέ πέντε σημεῖα ἐξόχως διδακτικά καί γιά μᾶς σήμερα.

Πρῶτον, τό ἡρωϊκόν του φρόνημα: Ὁ Μ. Βασίλειος κλήθηκε ν' ἀντιμετωπίσει τόν ἀσεβῆ καί ὀπαδό τῆς φοβερᾶς αἱρέσεως τοῦ αὐτοκράτορα Οὐάλεντα. Ἐνώπιον τοῦ Ἐπισκόπου Βασιλείου στέκει ἀγέρωχος καί ἀκατάβλητος ὁ ὕπαρχος Μόδεστος, ὁ ἀπεσταλμένος τοῦ αὐτοκράτορα, ὁ ὁποῖος μέ αὐστηρά λόγια προσπαθεῖ νά μεταπείσει τόν Βασίλειον ἐκτελῶντας τήν αὐτοκρατορική ἐντολή. Τήν ἐξιστόρηση τῆς συγκλονιστικῆς αὐτῆς συνάντησης, μᾶς τήν ἔχει διασώσει ὁ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος. Ἰδού λοιπόν: «Ἀπευθυνόμενος ὁ ὕπαρχος πρός τόν Βασίλειον εἶπε: Πῶς ἐσκέφθης σύ – ἀνέφερε τό ὄνομά του χωρίς νά τόν ἀξιώσῃ νά τόν ὀνομάσῃ ἐπίσκοπον- καί τολμᾷς νά ἀνθίστασαι ἐναντίον τῆς ἐξουσίας, μόνος δέ σύ ἐξ ὅλων φέρεσαι μέ τόσην αὐθάδειαν;

-Διατί ἡ ἐρώτησις αὐτή; ἀπήντησεν ὁ Βασίλειος. Ποία δέ ἡ ἀπείθεια καί ἡ ὑπεροψία μου; Διότι ἀκόμη δέν ἠμπορῶ νά ἐννοήσω.

-Διότι δέν ἀκολουθεῖς τήν θρησκείαν τοῦ βασιλέως, ἐνῶ ὅλοι οἱ ἄλλοι ὑπετάχθησαν καί ἠττήθησαν, λέγει ὁ ὕπαρχος.

-Δέν εἶναι ὅμως ἀρεστά αὐτά εἰς τόν ἰδικόν μου Βασιλέα, εἶπεν ὁ Βασίλειος˙ οὐδέ ἀνέχομαι νά προσκυνῶ ἕνα κτίσμα, ἐφ' ὅσον εἶμαι τοῦ Θεοῦ κτίσμα καί ἔχω τήν διαβεβαίωσιν ὅτι θά εἶμαι Θεός.

-Ἀλλ' ἡμᾶς πῶς μᾶς θεωρεῖς; Δέν εἴμεθα τίποτε ἡμεῖς, πού διατάσσομεν αὐτά; Πῶς λοιπόν; Δέν θεωρεῖς μέγα καί τιμητικόν τό νά ταχθῇς μέ τό μέρος μας καί νά μᾶς ἔχῃς φίλους καί συντρόφους;

-Ἀναγνωρίζω καί δέν ἀρνοῦμαι, ἀπήντησεν ὁ Βασίλειος, ὅτι σεῖς εἶσθε ὕπαρχοι καί ἐπιφανεῖς. Δέν εἶσθε ὅμως διόλου ἀνώτεροι ἀπό τόν Θεόν. Καί θεωρῶ σπουδαίαν μέν τήν φιλίαν σας (πῶς ὄχι; πλάσματα Θεοῦ εἶσθε καί σεῖς), ἀλλ' ὅπως καί τούς ἄλλους Χριστιανούς, πού εἶναι ὑπήκοοί σας. Διότι δέν εἶναι ἐπίσημος ὁ Χριστιανισμός ἀπό τήν ἀξίαν τῶν προσώπων, πού ἀνήκουν εἰς αὐτόν, ἀλλά λόγῳ τῆς πίστεως.

Τότε πλέον ἐταράχθη ὁ ὕπαρχος, ἄναψε ἀπό τόν θυμόν, ἐσηκώθη ἀπό τήν καθέδραν του καί μέ λόγια ὁρμητικώτερα λέγει:

-Πῶς λοιπόν, δέν φοβεῖσαι τήν ἐξουσίαν;

-Τί θά μοῦ συμβῇ, τί πρόκειται νά πάθω; ἀπήντησεν ὁ Βασίλειος.

-Τί θά πάθῃς; Ἕνα ἀπό τά πολλά, πού εἶναι εἰς τήν ἐξουσίαν μου.

-Ποῖα εἶναι αὐτά; Εἰπέ τα μου διά νά τά γνωρίζω.

-Δήμευσις, ἐξορία, βάσανοι, θάνατος!

-Ἀπείλησε ἄλλο τίποτε, ἄν ὑπάρχῃ· διότι κανέν ἀπό αὐτά, πού ἀνέφερες δέν ἠμπορεῖ νά μέ θίξῃ καί νά μέ βλάψῃ.

-Πῶς εἶναι δυνατόν καί μέ ποῖον τρόπον θά τό κατορθώσῃς; ἐρωτᾷ ὁ ὕπαρχος.

-Διότι, ἀπήντησεν ὁ Βασίλειος, δήμευσιν περιουσίας δέν ἠμπορεῖ νά ὑποστῇ ἐκεῖνος, πού δέν ἔχει τίποτε, ἐκτός ἄν πάρῃς τά τρίχινα αὐτά πτωχά ἐνδύματα καί τά ὀλίγα βιβλία, ἀπό τά ὁποῖα ἀποτελεῖται ὁλόκληρος ἡ περιουσία μου. Ἐξορίαν δέν γνωρίζω, ἐφ' ὅσον δέν εἶμαι πουθενά ἐγκατεστημένος, καί οὔτε αὐτήν τήν πόλιν πού κατοικῶ τώρα θεωρῶ ἰδικήν μου, ἀλλά θά ἔχω ὡς πατρίδα μου κάθε τόπον, εἰς τόν ὁποῖον θά μέ ρίψουν· μᾶλλον δέ κάθε τόπον θεωρῶ τοῦ Θεοῦ τόπον, εἰς τόν ὁποῖον ἐγώ εἶμαι ξένος καί πάροικος. Αἱ βάσανοι δέ τί ἠμποροῦν νά κάμουν εἰς ἄνθρωπον πού ἔχει τόσον ἀσθενικόν σῶμα; Ἐκτός ἄν λέγῃς βάσανον τήν πρώτην πληγήν, μέ τήν ὁποίαν θά πέσῃ τό σῶμα τοῦτο. Μόνον τῆς πληγῆς αὐτῆς εἶσαι κύριος. Ὅσον διά τόν θάνατον, θά εἶναι δι' ἐμέ εὐεργεσία. Διότι θά μέ στείλῃς ταχύτερον εἰς τόν Θεόν, διά τόν ὁποῖον ζῶ καί πολιτεύομαι καί χάριν τοῦ ὁποίου ἐνεκρώθην κατά τό πλεῖστον καί πρός τόν ὁποῖον ἀπό πολλοῦ χρόνου σπεύδω.

Ἀπό τάς ἀπαντήσεις αὐτάς τοῦ Βασιλείου ἐξεπλάγη ὁ ὕπαρχος. Κανείς, εἶπε, δέν μοῦ ὡμίλησε μέχρι σήμερον μέ τοιοῦτον τρόπον καί μέ τόσον μεγάλην παρρησίαν.

-Ἴσως δέν συνήντησες ποτέ ἐπίσκοπον, ἀπήντησεν ὁ Βασίλειος· διότι, ἄν συναντοῦσες πραγματικόν τοιοῦτον, ὁ ὁποῖος ἀγωνίζεται διά τήν ὀρθήν πίστιν, μέ αὐτόν τόν τρόπον θά σοῦ ἀπαντούσε. Ἡμεῖς, ὦ ὕπαρχε, εἰς ὅλα μέν τά ἄλλα ζητήματα εἴμεθα ἐπιεικεῖς καί ταπεινότεροι ἀπό κάθε ἄλλον ἄνθρωπον, διότι τοιαύτην ἐντολήν ἔχομεν ἀπό τόν Κύριον· καί δέν σηκώνομεν μάτια ὄχι μόνον εἰς τόσον μεγάλην ἐξουσίαν, ὅπως ἡ ἰδική σου, ἀλλ' οὐδέ εἰς τόν τυχόντα ἄνθρωπον. Ἀλλ' ὅταν πρόκειται περί τοῦ Θεοῦ καί τίθεται εἰς κίνδυνον ἡ εἰς αὐτόν πίστις, ὅλα

τά ἄλλα τά περιφρονοῦμεν καί εἰς αὐτόν μόνον ἀποβλέπομεν. Φωτιά δέ καί ξίφος καί θηρία καί ὄνυχες, πού κόπτουν τάς σάρκας, αὐτά δι' ἡμᾶς εἶναι μᾶλλον εὐχαρίστησις παρά ἐκφοβισμός. Διά τοῦτο ὕβριζε, φοβέριζε, κάμε ὅ,τι θέλεις, χρησιμοποίησε τήν ἐξουσίαν σου. Ἄς ἀκούσῃ τήν ἀπάντησίν μου αὐτήν καί ὁ βασιλεύς. Ἐμέ βεβαίως δέν θά ὑποτάξῃς, οὔτε θά πείσῃς νά ταχθῶ μέ τό μέρος τῆς αἱρετικῆς ἀσεβείας, ἔστω καί ἄν ἀπειλήσῃς ἀκόμη τρομερώτερα.

Ἀφοῦ ἤκουσεν αὐτά ὁ ὕπαρχος καί ἐνόησεν ὅτι τό ψυχικόν σθένος τοῦ Βασιλείου εἶναι ἀκατάβλητον καί ἀκλόνητον καί ἀήττητον, τόν διέταξε μέν νά ἐξέλθῃ ἔξω, ὄχι ὅμως μέ τόν ἴδιον τόνον τῆς ἀπειλῆς, ἀλλά μέ κάποιον σεβασμόν. Αὐτός δέ παρουσιάσθη ἀμέσως κατόπιν εἰς τόν βασιλέα καί τοῦ εἶπεν: Ἐνικήθημεν, βασιλεῦ, ἀπό τόν προϊστάμενον τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ ἄνθρωπος αὐτός εἶναι ἀνώτερος ἀπειλῶν καί ἰσχυρότερος τῆς πειθοῦς. Ἄς προσπαθῶμεν νά ἐκφοβίσωμεν κανένα δειλόν. Ἀλλά τοῦτον ἤ πρέπει φανερά διά τῆς βίας νά καταβάλωμεν, ἤ νά μή περιμένωμεν νά ὑποχωρήσῃ μέ ἀπειλάς...». (Ἐπιτάφιος εἰς τόν Μ. Βασίλειον, P.G.36, στ.557 ἐπ.). Αὐτός ὁ χριστιανικός ὀρθόδοξος ἡρωϊσμός λάμπρυνε τήν προσωπικότητα τοῦ Μ. Βασιλείου καί ἀνεδείχθη, πράγματι, «θεηγόρος ὁπλίτης παρατάξεως Κυρίου», ἕνας Ἐπίσκοπος, πρόμαχος τῆς ἀληθείας τῶν δογμάτων τῆς Ἐκκλησίας καί τῆς τάξεως σ' αὐτή. Ἕνας πνευματικός ποιμήν πού διεφύλαξε τήν πίστη ἀνόθευτη, πού ἤλεγξε τούς ἀντιλέγοντες αἱρετικούς, κατέπαυσε τίς ταραχές καί τίς ἔριδες καί ρύθμισε σέ ἀρετή τόν βίον τοῦ ποιμνίου.

Δεύτερον σημεῖον, ἡ πλούσια ἀγάπη του. Ὁ Μ. Βασίλειος δέν ἀρκέστηκε μόνον στό κήρυγμα. Προχώρησε καί στά φιλάνθρωπα ἔργα χάριν τοῦ ποιμνίου του. Βρέθηκε κοντά στό πτωχό, στόν ἄρρωστο, στόν λεπρό, στό ὀρφανό, στόν γέροντα, στόν ἐγκαταλελειμμένο, στόν δυστυχῆ, στόν βασανισμένο συνάνθρωπό του. Ὅσον δέ ἀφορᾶ τό περίφημο συγκρότημα ἀγάπης τήν «Βασιλειάδα», ἄς ἀφήσουμε τόν θεοφόρο Γρηγόριο νά μᾶς τό περιγράψει: «Πήγαινε λίγο ἔξω ἀπό τήν πόλι καί θά ἰδῆς τή νέα πόλι (τή «Βασιλειάδα»), τό ταμεῖο ἐκεῖνο τῆς εὐσεβείας, τό κοινό θησαύρισμα τῶν πλουσίων, στό ὁποῖο κατατίθενται τά περισσεύματα τοῦ πλούτου, πού μέ τίς παραινέσεις τοῦ Βασιλείου ἔγιναν χρήσιμα καί ἀποτίναξαν τόν σκόρο καί δέν χαροποιοῦν τούς κλέφτες καί διαφεύγουν τόν φθόνο καί τήν φθορά τοῦ καιροῦ. Ἐκεῖ ἡ ἀρρώστια ἐξετάζεται μέ φιλοσοφική διάθεσι καί μακαρίζεται ἡ συμφορά καί ἡ συμπάθεια ἐξασκεῖται. Ποιά ἀξία ἔχουν μπρός στά φιλανθρωπικά αὐτά καθιδρύματα οἱ ἑπτάπυλες Θῆβαι τῆς Βοιωτίας καί τῆς Αἰγύπτου καί τά βαβυλώνια τείχη καί ὁ τάφος τοῦ Μαυσώλου στήν Καρία καί οἱ Πυραμίδες καί ὁ χάλκινος ὄγκος τοῦ Κολοσσοῦ, (τά οἰκοδομήματα αὐτά ἐθεωροῦντο σάν τά θαύματα τοῦ ἀρχαίου κόσμου), τά μεγέθη καί οἱ καλλωπισμοί τῶν εἰδωλολατρικῶν ναῶν, πού ἀνετράπησαν πιά καί δέν ὑπάρχουν, καί ὅσα ἄλλα θαυμάζουν καί ἐξιστοροῦν οἱ ἄνθρωποι, πού τίποτα δέν ὠφέλησαν τούς ἱδρυτάς τους, πλήν ἀπό

λίγη δόξα»; (ὅ.π. παρ. στ. 577). Ὁ Μ. Βασίλειος κατ’ αὐτόν τρόπον μᾶς ἔδειξε στήν πράξη τήν πρώτη καί μεγάλη θεία ἐντολή τό «ἀγαπᾶτε ἀλλήλους» (Ἰω. ιε’,17). Ζωσμένος τό λέντιον τῆς διακονίας ἐπάνω ἀπό τό τετιμημένον ράσον του ἀληθῶς πραγματοποίησε θαυμαστό ἔργο φιλανθρωπίας, ἐλεημοσύνης, συμπόνιας καί ἀγάπης πρός τόν πλησίον. Μοναδικός ὁ Μ. Βασίλειος νά ἐμπνέει, νά παρακινεῖ καί νά ἐφαρμόζει τήν μεγάλη ἀρετή τῆς ἀγάπης.

Τρίτον, ἀξίζει ὅλως ἰδιαιτέρως νά προσέξουμε τό ἐντρύφημά του στή παιδεία. Τυγχάνει ἀξιοθαύμαστον ὅτι ὁ Μ. Βασίλειος παρ’ ὅλη τήν ποιμαντορική του ἐνασχόληση, εὕρισκε τόν χρόνον νά διαθέτει πλούσια ἀπό ἄποψη ποσοῦ καί ποιοῦ συγγραφική παραγωγή. Ἄριστος κάτοχος τῆς κλασσικῆς παιδείας καί τῆς χριστιανικῆς γραμματείας, ὅλα τά ἔργα του παρουσιάζουν πρωτοτυπία, λογοτεχνικότητα, λυρισμό, ζωντάνια, μά προπαντός θεολογία. Ὡραιοτάτη εἶναι ἐν προκειμένῳ καί ἡ ἀναφορά πού κάμνει στήν πιστότητά του στήν παράδοση. Γράφει: «Ἥν ἐκ παιδός ἔλαβον ἔννοιαν περί Θεοῦ παρά τῆς μακαρίας μητρός μου καί τῆς μάμμης Μακρίνης, ταύτην αὐξηθεῖσαν ἔσχον ἐν ἐμαυτῷ· οὐ γάρ ἄλλα ἐξ ἄλλων μετέλαβον ἐν τῇ τοῦ λόγου συμπληρώσει ἀλλά τάς παραδοθείσας μοι παρ’ αὐτῶν ἀρχάς ἐτελείωσα» (Ἐπιστολή 223, Πρός Εὐστάθιον Σεβαστείας, PG 32,825). Κυρίως οἱ δογματικές πραγματεῖες καί δή ὁ «Ἀνατρεπτικός τοῦ ἀπολογητικοῦ τοῦ δυσσεβοῦς Εὐκομίου», καί τά «Κεφάλαια τριάκοντα περί τοῦ Ἁγίου Πνεύματος πρός τόν ἐν ἁγίοις Ἀμφιλόχιον ἐπίσκοπον Ἰκονίου» τόν κατέστησαν μέγα Πατέρα καί Διδάσκαλο τῆς Ἐκκλησίας καί τόσον χρήσιμον γιά τήν διατύπωση τῆς Ὁμολογίας τῆς Πίστεως τῆς Μιᾶς, Ἁγίας, Καθολικῆς καί Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας. Ἔπειτα τά ἀσκητικά του συγγράμματα «Ὅροι κατά πλάτος» καί «Ὅροι κατ’ ἐπιτομήν» καθώρισαν καί ἔδωκαν λύσεις στά κεφαλαιώδη ζητήματα τοῦ μοναχικοῦ βίου. Ἀκόμη οἱ ἑρμηνευτικές ὁμιλίες, ὅπως οἱ ἐννέα ὁμιλίες του «Εἰς τήν Ἑξαήμερον», οἱ ὁμιλίες του στούς Ψαλμούς, οἱ ὁμιλίες του εἰς τό «Πρόσεχε σεαυτῷ» καί εἰς τό «Καθελῶ μου τάς ἀποθήκας καί μείζονας οἰκοδομήσω καί περί πλεονεξίας», ἡ ἄλλη ὁμιλία του «Ἐν λιμῷ καί αὐχμῷ», οἱ ἠθικές, ὅπως ἀποκαλοῦνται ὁμιλίες του, (ὅπως, περί νηστείας, πρός τούς πλουτοῦντας, κατά ὀργιζομένων, περί φθόνου, κατά μεθυόντων, περί ταπεινοφροσύνης κ.ἄ.), ἀλλά καί οἱ ἐγκωμιαστικές πρός μάρτυρες τῆς πίστεως, ὅλα αὐτά τά κείμενα ἀποτελοῦν πολύτιμον θησαύρισμα παιδείας, ἀγωγῆς ἤθους, ἀνώτερου πνευματικοῦ πολιτισμοῦ. Κλείνουμε τήν παράγραφο αὐτή μέ τήν ἀναφορά στό σπουδαιότατο σύγγραμμά του ὑπό τόν τίτλο: «Πρός τούς νέους, ὅπως ἄν ἐξ ἑλληνικῶν ὠφελοῖντο λόγων», τό ὁποῖο ἀξιολογήθηκε ὡς λίαν ἐξαιρετικό κείμενο γραμμένο ἀπό Πατέρα τῆς Ἐκκλησίας, πού καθορίζει κατ’ ἄριστον τρόπον τίς σχέσεις ἑλληνισμοῦ καί χριστιανισμοῦ. Μάλιστα ἐκτιμήθηκε πολύ ἤδη καί κατά τήν ἐποχή τῆς Ἀναγεννήσεως, γι’ αὐτό καί ἡ ἐκδοθεῖσα στά λατινικά πρώτη ἔκδοση τό 1459 μ.Χ. , ἐπανεξεδόθηκε σέ εἴκοσι ἐκδόσεις μέχρι τοῦ 1500 μ.Χ., ἀλλά καί στήν

ἑλληνική ἐκδοτική παραγωγή ἔτυχε μεγάλης κυκλοφορίας.

Παραθέτουμε τό ἀξιόλογο σημεῖο τῆς πραγματείας πού διαπραγματεύεται τήν ὀρθή ἐπιλογή πού ὀφείλουμε νά ἔχουμε ὡς πρός τά τοῦ προχριστιανικοῦ κόσμου διανοήματα σέ σχέση πάντα μέ τήν Ἁγία Γραφή. Γράφει ὁ σοφός Ἱεράρχης: «Ἀλλά θά δεχθοῦμεν ἀπό αὐτούς ἐκεῖνα μάλιστα μέ τά ὁποῖα ἐπήνεσαν τήν ἀρετήν ἤ ἐστιγμάτισαν τήν κακίαν. Ὅπως δηλαδή ἀπό τά ἄνθη ἄλλοι μέν ἀπολαμβάνουν μόνον τήν εὐωδίαν καί τό χρῶμα, αἱ δέ μέλισσαι ἠμποροῦν νά παίρνουν καί τό μέλι ἀπ’ αὐτά, ἔτσι λοιπόν καί ἐδῶ εἶναι δυνατόν, αὐτοί πού δέν ἐπιδιώκουν μόνον τό τερπνόν καί τό εὐχάριστον ἀπό τούς λόγους αὐτούς νά ἀποθησαυρίσουν καί κάποιαν ὠφέλειαν εἰς τήν ψυχήν των. Σύμφωνα λοιπόν μέ ὅλην τήν εἰκόνα τῶν μελισσῶν πρέπει νά χρησιμοποιῆτε τά βιβλία. Διότι καί ἐκεῖναι οὔτε πηγαίνουν ὁμοίως εἰς ὅλα τά λουλούδια, οὔτε πάλιν προσπαθοῦν νά τά κουβαλήσουν ὁλόκληρα αὐτά, εἰς τά ὁποῖα πετοῦν, ἀλλ’ ἀφοῦ πάρουν ἀπό αὐτά ὅσον εἶναι κατάλληλον εἰς τήν ἐργασίαν, τό ὑπόλοιπον τό ἀφήνουν καί φεύγουν. Καί ἡμεῖς ἐάν εἴμεθα σώφρονες, ἀφοῦ ἀποκομίσωμεν ἀπ’ αὐτά ὅσον μᾶς εἶναι οἰκεῖον καί συγγενεύει πρός τήν ἀλήθειαν τά ὑπόλοιπα θά τά παρατρέξωμεν. Καί ὅπως, ὅταν κόπτωμεν ἀπό τήν τριανταφυλλιάν τό ἄνθος, παραμερίζωμεν τά ἀγκάθια, ἔτσι καί εἰς τήν περίπτωσιν τῶν συγγραμμάτων αὐτῶν, ἀφοῦ καρπωθοῦμεν ἀπό αὐτά ὅσον εἶναι χρήσιμον, ἄς προφυλαχθοῦμεν ἀπό τό βλαβερόν. Εὐθύς λοιπόν ἐξ’ ἀρχῆς πρέπει νά ἐξετάζωμεν τό καθένα ἀπό τά μαθήματα καί νά τό προσαρμόζωμεν πρός τόν σκοπόν, φέροντες, σύμφωνα μέ τήν δωρικήν παροιμίαν, τήν πέτραν πρός τό ἀλφάδι.» (ΕΠΕ, τ. 7, σελ.327).

Τέταρτον, ποιμαντική μέριμνα μέ τήν ἐπιστολογραφία. Ἴσως παραξενεύει, πώς μέ τίς ἐπιστολές πού ἔγραφε καί ἔστελνε ὁ Μ. Βασίλειος, ἔφερνε καί μ’ αὐτόν τόν τρόπο τούς συνανθρώπους του κοντά του, κάτω ἀπό τήν σκέπη τῆς Ἐκκλησίας. Καί ὅμως, αὐτό ἦταν ἡ πραγματικότητα. Μέ τήν ἐπιστολογραφία ἔκαμνε ποιμαντική. Καί ἦσαν πολλές οἱ περιπτώσεις πού ἔπρεπε νά σταθεῖ ὡς ἀληθινός ποιμένας, ὡς στοργικός πατέρας, τροφεύς πενήτων, προστάτης ὀρφανῶν, ἰατρός τῶν ἀσθενῶν, διαιτητής καί δικαστής ἀντιμαχομένων μερίδων, παρηγορητής πενθούντων, ἀντιλήπτωρ ἀδικουμένων, διδάσκαλος πονεμένων ψυχῶν ἀλλά καί ὁμολογητής πίστεως. Ἔγραφε δέ τίς ἐπιστολές αὐτές μ’ ἕνα καί μοναδικό σκοπό: «Ὠφελείας ἕνεκεν τῶν ἀδελφῶν» (Ἐπιστ. VIII). Γι’ αὐτό καί ἡ ἐπιστολογραφία του καλύπτει πλεῖστα ὅσα θέματα τῆς ἐποχῆς του καί ὁ ὄγκος τῶν ἐπιστολῶν, περί τίς 315 περίπου ἀποτελοῦν σελίδες τριῶν ὁλόκληρων τόμων στίς Πατερικές Ἐκδόσεις «Γρ. Παλαμᾶς», Ἕλληνες Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, (Βασιλείου Καισαρείας τοῦ Μεγάλου, Ἅπαντα τά ἔργα).

Ἰδού ἕνα μικρό δεῖγμα τῆς ἐπιστολογραφίας του. Γράφει πρός τήν σύζυγον τοῦ

διαπρεποῦς ἀξιωματικοῦ Ἀρινθαίου ὁ ὁποῖος ἀπεβίωσε: «...Βεβαίως ποῖος δέν ἐστέναξε διά τόν ἄνδρα ἐκεῖνον; Καί ποῖος ἔχει τόσον λιθίνην καρδίαν, ὥστε νά μή ἀφήσῃ δι' αὐτόν θερμά δάκρυα; Ἐγώ μάλιστα κατελήφθην ἀπό περισσοτέραν κατήφειαν, καθώς ἔλαβα ὑπ' ὄψιν καί τάς εἰδικάς τιμάς τοῦ ἀνδρός πρός ἐμέ καί τήν παντοειδῆ πρός τάς Ἐκκλησίας προστασίαν του. Ἀλλ' ὅμως ἐσκέφθημεν ὅτι, ἀφοῦ εἶναι ἄνθρωπος καί ἐξεπλήρωσεν εἰς τόν βίον τοῦτον τά καθήκοντά του, προσελήφθη πάλιν ἀπό τόν κατευθύνοντα τήν τύχην μας Θεόν εἰς τόν κατάλληλον χρόνον. Αὐτά εἶναι πού παρακαλοῦμεν τήν φρόνησίν σου νά ἐνθυμῆται, ὥστε νά διατηρήσῃ τήν γαλήνην της διά τό συμβάν καί, κατά τό δυνατόν, νά βαστάσῃ μέ ψυχραιμίαν τήν συμφοράν. Βεβαίως ὁ χρόνος εἶναι ἱκανός νά μαλάξῃ τήν καρδίαν σου καί νά ἐπιτρέψῃ τήν ἐπικράτησιν τῆς λογικῆς. Ἀλλ' ἡ ὑπερβολική ἀγάπη σου πρός τόν ἄνδρα σου, καί ἡ πρός ὅλους καλωσύνη σου ἄλλωστε, μᾶς προκαλεῖ τήν ὑποψίαν μήπως παραδοθῇς εἰς τήν ἀπελπισίαν, ἀφοῦ λόγῳ τῆς λεπτότητος τῶν συναισθημάτων σου ἐδέχθης τόσον βαθειά τήν πληγήν τῆς λύπης.

Λοιπόν ἡ διδασκαλία τῶν Γραφῶν εἶναι πάντοτε χρήσιμος, μάλιστα δέ εἰς τάς τοιαύτας περιστάσεις. Νά ἐνθυμῆσαι λοιπόν τήν ἀπόφασιν τοῦ δημιουργοῦ ἡμῶν, κατά τήν ὁποίαν ὅλοι ὅσοι προήλθαμεν ἀπό τήν γῆν πάλιν εἰς τήν γῆν ἐπιστρέφομεν καί κανείς δέν εἶναι τόσον μέγας, ὥστε νά φανῇ κυρίαρχος τῆς διαλύσεως.

Ἑπομένως ὁ θαυμάσιος ἐκεῖνος ἄνθρωπος ἦτο καλός καί μέγας, καί εἶχε τήν ἀρετήν τῆς ψυχῆς ἐφάμιλλον μέ τήν ἀνδρείαν τοῦ σώματος, τό παραδέχομαι καί ἐγώ, καί μάλιστα ὑπερέβαλεν ὅλους καί εἰς τά δύο. Ἀλλά παρά ταῦτα ἦτο ἄνθρωπος καί φυσικά ἀπέθανεν, ὅπως ὁ Ἀδάμ, ὅπως ὁ Ἄβελ, ὅπως ὁ Νῶε, ὅπως ὁ Ἀβραάμ, ὅπως ὁ Μωυσῆς, ὅπως ὁποιοσδήποτε ἄλλος τόν ὁποῖον εἶναι δυνατόν νά μνημονεύσῃς ἀπό τούς μετέχοντας τῆς ἰδίας φύσεως... Ἀπεδήμησε μέ λαμπρόν θάνατον, χωρίς νά ἔχῃ καμφθῆ ἀπό γῆρας χωρίς νά ἔχῃ στερηθῆ τίποτε ἀπό τήν δόξαν του, μέγας εἰς τόν παρόντα βίον καί μέγας εἰς τόν μέλλοντα, χωρίς νά ἔχῃ χάσει τίποτε ἀπό τήν παροῦσαν λαμπρότητα ἐν ὄψει τῆς ἐλπιζομένης δόξης, διότι εἶχε καθαρίσει κάθε κηλῖδα τῆς ψυχῆς του μέ τό λουτρόν τῆς παλιγγενεσίας ἀκριβῶς κατά τήν ἀναχώρησίν του ἀπό τόν βίον. Τό γεγονός δέ, ὅτι σύ ἔγινες πρόξενος καί συνεργός εἰς τοῦτο, φέρει μεγίστην παρηγορίαν.

Μετάφερε τώρα τήν ψυχήν σου ἀπό τά παρόντα εἰς τήν φροντίδα τῶν μελλόντων, ὥστε νά καταξιωθῇς δι' ἀγαθῶν ἔργων νά καταλάβῃς τόν ὅμοιον μέ αὐτόν τόπον ἀναπαύσεως. Νά φεισθῇς τῆς γηραιᾶς μητρός, νά φεισθῇς τῆς νεαρᾶς θυγατρός, εἰς τάς ὁποίας ἔχεις μείνει ἡ μοναδική παρηγορία. Γίνε ὑπόδειγμα ἀνδρείας εἰς τάς ἄλλας γυναίκας καί ρύθμισε τήν λύπην σου κατά τοιοῦτον τρόπον, ὥστε οὔτε νά τήν ἐκβάλῃς ἀπό τήν καρδίαν οὔτε νά καταποθῇς ἀπό αὐτήν.

Καί τέλος ρίψε τά βλέμματά σου πρός τόν μεγάλον μισθόν τῆς ὑπομονῆς, τόν ὁποῖον ἔχει ὑποσχεθεῖ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός εἰς ἀνταπόδοσιν τῶν πράξεων μας εἰς τόν βίον». (Ἐπιστ.269).

Σέ ἄλλη περίπτωση γράφει παραμυθητικῶς πρός πατέρα γιά τόν θάνατο τοῦ νεαροῦ φοιτητοῦ υἱοῦ του: «...Ἔφυγε παιδί ἀκόμη, εἰς ἡλικίαν πού ἀξίζει περισσότερον ἀπό κάθε ἄλλην νά ζῇ κανείς, διαπρέπον εἰς τούς ὁμίλους τῶν συνομηλίκων, ἀγαπητός εἰς τούς διδασκάλους, δυνάμενος καί τόν ἀγριώτατον ἄνθρωπον νά ἑλκύσῃ εἰς φιλίαν μέ μίαν ἁπλήν συνάντησιν, ὀξύνους εἰς τά μαθήματα, πρᾶος εἰς τό ἦθος, συνεσταλμένος περισσότερον ἀπό ὅσον ἡ ἡλικία του δικαιολογεῖ. Καί περισσότερα ἀπό αὐτά ἄν ἔλεγε κανείς, θά ἔλεγεν ὀλιγώτερα τῆς ἀληθείας... Τό ὅτι δέ ἀπέθανε πρόωρα καί πρίν χορτάσῃ τήν ζωήν καί πρίν ἔλθῃ εἰς τό πλῆρες μέτρον τῆς ἡλικίας καί φανῇ εἰς τούς ἀνθρώπους καί ἀφήσῃ διαδόχους εἰς τήν οἰκογένειάν του, αὐτά δέν ἀποτελοῦν αἴτιον αὐξήσεως τοῦ πάθους, ὅπως εἶμαι πεπεισμένος, ἀλλά παραμυθίαν διά τό συμβάν... Δέν διέπραξε κακόν, δέν ἐμηχανεύθη δόλον κατά τοῦ πλησίον, δέν ἦλθεν εἰς ἀνάγκην ν' ἀναμιχθῇ εἰς ὁμίλους πονηρῶν ἀνθρώπων, δέν ἐνεπλάκη εἰς τάς κακίας τῆς ἀγορᾶς, δέν ὑπεβλήθη εἰς τήν ἀνάγκην πού προκαλεῖ ἁμαρτήματα, εἰς ψεῦδος, εἰς ἀγνωμοσύνην, εἰς πλεονεξίαν, εἰς φιληδονίαν, εἰς τά πάθη τῆς σαρκός, ὅσα ἐκ φύσεως γεννῶνται εἰς τάς ἀναγώγους ψυχάς. Ἀπῆλθε χωρίς νά ἔχῃ τήν ψυχήν κατεστιγμένην μέ καμμίαν κηλῖδα, ἀλλ' ἀνεχώρησε πρός τόν ἀνώτερον προορισμόν καθαρός.

Δέν κατέκρυψεν ἡ γῆ τόν ἀγαπητόν, ἀλλά τόν ὑπεδέχθη ὁ οὐρανός. Ὁ Θεός πού οἰκονομεῖ τόν βίον μας, πού καθορίζει διά τόν καθένα τά χρονικά ὅρια πού τόν ἔφεραν εἰς τήν ζωήν ταύτην, αὐτός τόν μετέστησεν.

Ἔχομεν ὡς μάθημα διά τάς ὑπερβολικάς συμφοράς τήν περιβόητον ἐκείνην φωνήν τοῦ μεγάλου Ἰώβ· «ὁ Κύριος ἔδωκεν, ὁ Κύριος ἀφείλετο· ὡς τῷ Κυρίῳ ἔδοξεν, οὕτω καί ἐγένετο. Εἴη τό ὄνομα Κυρίου εὐλογημένον εἰς τούς αἰῶνας» (Ἐπιστ. 300).

Σέ ἀπαντητική ἐπιστολή του πρός τόν Οὐαλεριανόν Ἐπίσκοπο Ἰλλυρίων γράφει: «Εὐχαριστία ὀφείλεται εἰς τόν Κύριον πού μᾶς ἔδωσε νά ἴδωμεν εἰς τήν

καθαρότητά σου καρπόν ἀρχαίας ἀγάπης, διότι, ἄν καί εἶσαι εἰς τόσον μακρυνήν ἀπόστασιν σωματικῶς, συνεδέθης μέ ἡμᾶς διά γράμματος καί, ἐναγκαλισθεῖς ἡμᾶς μέ πνευματικόν καί ἅγιον πόθον, ἐγέννησες εἰς τάς ψυχάς μας ἄρρητον ἔρωτα. Διότι ἀντελήφθημεν ἐν τῇ πράξει τήν δύναμιν τῆς παροιμίας «ὃ,τι εἶναι τό κρύο νερό εἰς διψασμένην ψυχήν τό ἴδιον εἶναι εὐχάριστος εἴδησις ἀπό μακρυνήν χώραν».

Διότι εἰς τά μέρη μας ὑπάρχει πείνα ἀγάπης, τιμιώτατε ἀδελφέ. Καί ἡ αἰτία εἶναι προφανής˙ τό ὅτι λόγῳ πλησμονῆς τῆς ἁμαρτίας ἐκρύωσεν ἡ ἀγάπη τῶν πολλῶν. Διά τοῦτο ἀκριβῶς τό γράμμα σου μᾶς ἐφάνη ἀξιολογώτατον καί σοῦ ἀπαντῶμεν διά μέσου τοῦ ἰδίου ἀνδρός, τοῦ εὐλαβεστάτου συνδιακόνου ἡμῶν καί ἀδελφοῦ Σαβίνου. Δι’ αὐτοῦ δέ σοῦ καθιστῶμεν γνωστήν τήν κατάστασιν ἡμῶν καί σέ παρακαλοῦμεν νά ἐπαγρυπνῇς εἰς τάς ὑπέρ ἡμῶν προσευχάς….» (Ἐπιστ. 91).

Σέ συστατική ἐπιστολή του πρός Κηνσίτορα (τιμητήν) γράφει: «Ἐπειδή δέ ὁ Θεός σέ ἐκάλεσεν εἰς ἀξίωμα πού παρουσιάζει εὐχέρειαν φιλανθρωπίας, διά τοῦ ὁποίου εἶναι δυνατόν νά ἀνακουφισθῇ ἡ πατρίς μας πού ἠρειπώθη ἐντελῶς, νομίζω ὅτι ἁρμόζει νά ὑπενθυμίσω τήν χρηστότητά σου νά καταξιώσῃς τόν ἑαυτό σου, μέ τήν ἐλπίδα τῆς ἀνταποδόσεως παρά τοῦ Θεοῦ, νά παρουσιάσῃς τοῦτον τοιοῦτον ὥστε ν’ ἀξιωθῇς ἀθανάτου μνήμης, καί νά γίνῃς κληρονόμος αἰωνίας ἀναπαύσεως, μέ τό νά καταστήσῃς ἐλαφροτέρας τάς θλίψεις εἰς τούς ὑποφέροντας». (Ἐπιστ.83).

Γράφει, λοιπόν, ἐπιστολές πολλές ὁ Μ. Βασίλειος πρός συνεπισκόπους του, πρός διαφόρους κληρικούς, πρός μοναχούς, πρός καθηγητές ρητορικῆς, πρός πολιτικούς ἄρχοντες, πρός διαφόρους ἀξιωματούχους, πρός φίλους, πρός ἁπλούς συνανθρώπους του. Τυγχάνει, κατά συνέπειαν, μέγας ἐπιστολογράφος καί ἀληθὴς κοινωνιολόγος χάριτος, ἀληθείας καί ἀγάπης, ἤδη τόν 4ο αἰῶνα.

Πέμπτον. Τό τελευταῖο σημεῖο πού μᾶς δίδεται ἡ δυνατότητα νά παρουσιάσουμε ἀπό τόν μέγα Πατέρα τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἡ ἀπαράμιλλη Θεία Λειτουργία του. Ὅπως γιά τά Ἱερά Εὐαγγέλια ἔχει λεχθεῖ ὅτι ἀρκεῖ ἡ Παραβολή τοῦ ἀσώτου, τό Εὐαγγέλιο τῶν Εὐαγγελίων, γιά νά ἀποκαλυφθεῖ τό νόημα τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου, ἔτσι καί ἡ Θ. Λειτουργία τοῦ Μεγ. Βασιλείου ἀποτελεῖ τό ἀπόσταγμα τῆς θεοσέβειας καί τῆς θεοπτίας τῶν θείων τοῦ σοφοῦ Ἱεράρχου.«Ὅλος ἱερωμένος Θεῷ», ὁ μέγας Βασίλειος ἀληθής ἱεροφάντης, μυσταγωγός τῶν θείων Μυστηρίων, ἔσυρε προσευχόμενος τήν γραφίδα του «στίς μεμβράνες» καί πρόσφερε στήν λατρεύουσα Ἐκκλησία τήν καταπληκτική καί μεγαλόπρεπη Θεία Λειτουργία του. Πρόκειται γιά ἕνα θεολογικώτατο κείμενο πού μᾶς κάνει, εἰλικρινά, νά βιώνουμε μ’ ὅλη μας τήν ὕπαρξη, ὅλες τίς δεήσεις καί τίς ὑπέροχες εὐχές κατά τήν τέλεση αὐτῆς τῆς Θείας Μυσταγωγίας.

Πώς, ὅταν ἀναγιγνώσκεις στήν Εὐχή τῆς ἀναφορᾶς: «....Ὁ ὤν, Δέσποτα, Κύριε Θεέ, Πάτερ Παντοκράτορ, προσκυνητέ, ἄξιον ὡς ἀληθῶς, καὶ δίκαιον καὶ πρέπον τῇ μεγαλοπρεπείᾳ τῆς ἁγιωσύνης σου, σὲ αἰνεῖν, σὲ ὑμνεῖν, σὲ εὐλογεῖν, σὲ προσκυνεῖν, σοὶ εὐχαριστεῖν, σὲ δοξάζειν τὸν μόνον ὄντως ὄντα Θεόν, καὶ σοὶ προσφέρειν ἐν καρδίᾳ συντετριμμένῃ, καὶ πνεύματι ταπεινώσεως τὴν λογικὴν ταύτην λατρείαν ἡμῶν˙ ὅτι σὺ εἶ ὁ χαρισάμενος ἡμῖν τὴν ἐπίγνωσιν τῆς σῆς ἀληθείας....», νά μήν βρεθεῖς σέ βαθυτάτη κατάνυξη καί περισυλλογή;

Πώς, ὅταν προφέρεις τά λόγια: «Μετὰ τούτων τῶν μακαρίων Δυνάμεων, Δέσποτα φιλάνθρωπε, καὶ ἡμεῖς οἱ ἁμαρτωλοὶ βοῶμεν καὶ λέγομεν· Ἅγιος εἶ, ὡς ἀληθῶς, καὶ πανάγιος, καὶ οὐκ ἔστι μέτρον τῇ μεγαλοπρεπείᾳ τῆς ἁγιωσύνης σου, καὶ ὅσιος ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις σου, ὅτι ἐν δικαιοσύνῃ καὶ κρίσει ἀληθινῇ πάντα ἐπήγαγες ἡμῖν...», οἱ παλμοί τῆς καρδιᾶς σου νά μήν κτυποῦν μόνον διά τόν Χριστόν πού θυσιάζεται γιά τήν σωτηρία τοῦ κόσμου; Πώς, ὅταν ψελλίζεις τά «φρικτά» λόγια: «Διὰ τοῦτο, Δέσποτα, Πανάγιε καὶ ἡμεῖς οἱ ἁμαρτωλοὶ καὶ ἀνάξιοι δοῦλοί σου, οἱ καταξιωθέντες λειτουργεῖν τῷ ἁγίῳ σου θυσιαστηρίῳ, οὐ διὰ τὰς δικαιοσύνας ἡμῶν, οὐ γὰρ ἐποιήσαμέν τι ἀγαθὸν ἐπὶ τῆς γῆς, ἀλλὰ διὰ τὰ ἐλέη σου, καὶ τοὺς οἰκτιρμούς σου, οὓς ἐξέχεας πλουσίως ἐφ’ ἡμᾶς, θαρροῦντες προσεγγίζομεν τῷ ἁγίῳ σου θυσιαστηρίῳ˙ καὶ προθέντες τὰ ἀντίτυπα τοῦ ἁγίου Σώματος καὶ Αἵματος τοῦ Χριστοῦ σου, σοῦ δεόμεθα, καὶ σὲ παρακαλοῦμεν, Ἅγιε, Ἁγίων, εὐδοκίᾳ τῆς σῆς ἀγαθότητος, ἐλθεῖν τὸ Πνεῦμά σου τὸ Ἅγιον ἐφ’ ἡμᾶς, καὶ ἐπὶ τὰ προκείμενα Δῶρα ταῦτα, καὶ εὐλογῆσαι αὐτά, καὶ ἁγιάσαι, καὶ ἀναδεῖξαι», καί στέκεσαι πλέον «ἐνώπιος ἐνωπίῳ» καί γίνεσαι καί σύ «θυσία ζῶσα, ἁγία, ἐνάρετος τῷ Θεῷ»; Ὁποία ἔλλαμψη καί ἔκσταση καί ἱερότητα καί μυσταγωγία!

Ἀλλά καί πόσο συγκινητική εἶναι καί ἡ στιγμή ἀμέσως μετά τόν καθαγιασμό τῶν Τιμίων Δώρων, ὅταν ὁ μέγας Ἱεράρχης Βασίλειος ἔρχεται καί ἐνθυμεῖται καί μνημονεύει τίς διάφορες τάξεις τῆς στρατευομένης Ἐκκλησίας, ἐνῶ συγχρόνως στρέφει τόν νοῦ του καί στήν θριαμβεύουσα Ἐκκλησία «ἐν οὐρανοῖς»!

Εἶναι πολύ χαρακτηριστική ἡ μνημόνευση: «...Μνήσθητι Κύριε, τῶν ἐν ἐρημίαις, καί ὄρεσι καί σπηλαίοις καί ταῖς ὀπαῖς τῆς γῆς... Μνήσθητι, Κύριε, τοῦ περιεστῶτος λαοῦ, καὶ τῶν δι’ εὐλόγους αἰτίας ἀπολειφθέντων, καὶ ἐλέησον αὐτοὺς καὶ ἡμᾶς, κατὰ τὸ πλῆθος τοῦ ἐλέους σου. Τὰ ταμεῖα αὐτῶν ἔμπλησον παντὸς ἀγαθοῦ, τὰς συζυγίας αὐτῶν ἐν εἰρήνῃ καὶ ὁμονοίᾳ διατήρησον, τὰ νήπια ἔκθρεψον, τὴν νεότητα παιδαγώγησον, τὸ γῆρας περικράτησον, τοὺς ὀλιγοψύχους παραμύθησαι, τοὺς ἐσκορπισμένους ἐπισυνάγαγε, τοὺς πεπλανημένους ἐπανάγαγε, καὶ σύναψον τῇ Ἁγίᾳ σου Καθολικῇ, καὶ Ἀποστολικῇ Ἐκκλησίᾳ. Τοὺς ὀχλουμένους ὑπὸ πνευμάτων ἀκαθάρτων ἐλευθέρωσον, τοῖς πλέουσι σύμπλευσον, τοῖς ὁδοιποροῦσι συνόδευσον, χηρῶν πρόστηθι, ὀρφανῶν ὑπεράσπισον, αἰχμαλώτους ῥῦσαι,

νοσοῦντας ἴασαι. Τῶν ἐν βήμασι, καὶ μετάλλοις, καὶ ἐξορίαις, καὶ πικραῖς δουλείαις, καὶ πάσῃ θλίψει καὶ ἀνάγκῃ καὶ περιστάσει ὄντων, μνημόνευσον, ὁ Θεός, καὶ πάντων τῶν δεομένων τῆς μεγάλης σου εὐσπλαγχνίας, καὶ τῶν ἀγαπώντων ἡμᾶς καὶ τῶν μισούντων, καὶ τῶν ἐντειλαμένων ἡμῖν τοῖς ἀναξίοις εὔχεσθαι ὑπὲρ αὐτῶν. Καὶ παντὸς τοῦ Λαοῦ σου μνήσθητι, Κύριε, ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ ἐπὶ πάντας ἔκχεον τὸ πλούσιόν σου ἔλεος, πᾶσι παρέχων τὰ πρὸς σωτηρίαν αἰτήματα. Καὶ ὧν ἡμεῖς οὐκ ἐμνημονεύσαμεν, δι’ ἄγνοιαν ἢ λήθην, ἢ πλῆθος ὀνομάτων, αὐτὸς μνημόνευσον, ὁ Θεός, ὁ εἰδὼς ἑκάστου τὴν ἡλικίαν, καὶ τὴν προσηγορίαν, ὁ εἰδὼς ἕκαστον ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ…». Ὁ Μέγας Βασίλειος ὅλους τούς σκέπτεται, ὅλους τούς φέρνει στό θυσιαστήριο, γιά ὅλους προσεύχεται. Αὐτός ἦταν ὁ ἄφθαστος λειτουργός τοῦ Ὑψίστου καί αὐτά μᾶς κληροδοτεῖ ὡς μέγα θησαύρισμα μέ τήν Λειτουργία του.

Γιά τόν σοφό Ἱεράρχη, ἡ Θεία Λειτουργία δέν ἦταν μία ἐξωτερική ἀπομίμηση ὡρισμένων τύπων, ἀλλά βίωση τοῦ μυστηρίου τῆς σωτηρίας, συμμετοχή στό Πάθος, στό Σταυρό, στό θάνατο καί τήν ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ. Ἐνώπιον τῆς Ἁγίας Τραπέζης αἰσθανόταν τό «σταυρώσιμο Πάσχα» καί συνάμα τό «ἀναστάσιμο Πάσχα», βίωνε τόν «Βασιλέα τῆς δόξης», καὶ ὅλον τό εἶναι του ἔλαμπε ὑπό τοῦ φωτός τῆς νέας πραγματικότητος, τῆς πρόγευσης τῆς Βασιλείας τῶν Οὐρανῶν, στήν ὁποία ἀξιώθηκε νά καταστεῖ μέτοχος μετά τήν ὁσιακή κοίμησή του (†379) καί νά τελεῖ ἐκεῖ τήν ἄϋλο λειτουργία.

Τῷ ὄντι, δέν εἶναι ὑπερβολή. Οὐρανοφάντωρ καί τότε στήν Καππαδοκία καί τώρα στόν 21ο αἰῶνα μας, Βασίλειος, ὁ Μέγας Πατήρ τῆς Ἐκκλησίας.